

MUNI
LAW

Základy správního práva

JUDr. David Hejč, Ph.D.

Mgr. Mirai Navrátil
absolvent 2016, učo
392853

- **Jaké odvětví vás bavilo nejvíc?**
„Od prvopočátku jsem se chtěl věnovat právu duševního vlastnictví, které je značně propojené s hudebním prostředím, kde se pohybuju. Naopak k méně oblíbeným patřilo správní právo, které mi připadalo nepotřebné. Dneska mám ale jiný názor. Vidím, že má využití v mnoha oblastech každodenního života.“

Zdroj: <https://online.muni.cz/absolventi>, publikováno dne 21. března 2018

Správní právo jako samostatné právní odvětví

1. Předmět
2. Metoda právní regulace
3. Soudržnost právních norem
4. Zájem společnosti

Veřejná správa

- **Veřejná správa:**

správa veřejných záležitostí ve společnosti zorganizované ve stát, je projevem **realizace moci výkonné ve státě**

X soukromá správa: - *správa soukromých záležitostí, v soukromém zájmu, soukromými osobami, sledující určitý vlastní cíl a řídící se přitom vlastní vůlí*

- **veřejná správa** = správa záležitostí ve veřejném zájmu

- **veřejný zájem** = obecně prospěšný zájem sloužící společnosti jako celku

Veřejná správa

- obtížné veřejnou správu pozitivně vymezit
- negativní vymezení veřejné správy

Veřejná správa je souhrnem činností veřejnoprávních subjektů, které nelze kvalifikovat jako zákonodárství nebo soudnictví.

Veřejná správa

veřejná správa vs. zákonodárství:

- zákonodárství je veřejné správě nadřazeno - vytváří pro ni formou zákonů právní rámce
- veřejná správa jako činnost výkonná, podzákonná a nařizovací je vázána zákony a zároveň zabezpečuje jejich provedení.

Veřejná správa

veřejná správa vs. soudnictví:

- soudy jsou vázány jen zákony, jinak jsou nezávislé. Tato nezávislost bývá ústavně zabezpečena instituty nesesaditelnosti a nepřeložitelnosti soudců
- veřejná správa je prováděna ve veřejném zájmu osobami, které nejsou nezávislé
- veřejná správa je kontrolována soudy

Veřejná správa nevydává jen rozhodnutí v konkrétních věcech (IPA), ale další právní formy činnosti: *právní předpisy, opatření obecné povahy, veřejnoprávní smlouvy, faktické zásahy*

Členění veřejné správy

– Vrchnostenská

- autoritativně nařizuje, přikazuje, zakazuje, povoluje...

– Nevrchnostenská

- neautoritativní (fiskální či pečovatelská)

Jde o veřejnou správu?

- *Městský úřad města Vyškova vydal dne 21. 7. 2020 rozhodnutí, kterým uznal Josefa Nedbalého vinným ze spáchání přestupku z oblasti provozu na pozemních komunikacích a jako trest mu uložil pokutu ve výši 3.000 Kč.*
- *Pan Hnízdil by si rád pořídil vlastní bydlení a proto se rozhodl si u jedné z bankovních institucí podat žádost o úvěr. Za tímto účelem si sjednal schůzku s bankovní úřednicí, která si od pana Hnízdila vyžádala občanský průkaz a pořídila si jeho kopii, kterou následně založila do spisu vedeného k jeho žádosti o úvěr.*
- *Zastupitelstvo města Vyškov se na svém zasedání dne 7. 5. 2020 rozhodlo, že prodá obecní pozemek pozemku.*
- *Revizor Dopravního podniku města Brna, a. s. při kontrole pasažérů prostředku hromadné dopravy zjistil, že pan Černota nemá správně označenou jízdenku a zahájil proto příslušný postup.*

Zásady veřejné správy

- **zásada legality** (zákonnosti) = správní orgán může ve své působnosti postupovat pouze na základě zákona, v jeho mezích a v jím stanoveným způsobem
- **zásada rovnosti** = zákonná omezení musí být ukládána všem stejně
- **zásada legitimního očekávání** = ve skutkově stejných/obdobných případech musí správní orgán postupovat stejně/obdobně a bez neodůvodněných rozdílů
- **zásada transparentnosti** = veřejná správa má být otevřená vůči veřejnosti
- **zásada proporcionality** = správní orgán může do práv dotčených osob zasahovat pouze v nezbytném minimálním rozsahu a pouze tehdy, pokud nelze účelu dosáhnout jinak

Členění veřejné správy

– Státní správa

- *uskutečňovaná státem jménem státu a v zájmu státu (základ veřejné správy)*

– Samospráva

- *uskutečňována jinými subjekty než je stát svým jménem a ve svém zájmu (spravují sami sebe) je od státní správy odvozena*

Organizace veřejné správy

Státní správa

- vláda
- ústřední orgány státní správy
- územně dekoncentrované orgány státní správy
- PO a FO

Samospráva

- územní
- profesní
- zájmová

Správní orgán

- **správní orgán** = orgán, který vykonává veřejnou správu
- Každý správní orgán má určitou:
- **působnost** – určuje okruh otázek, kterými se orgán zabývá z odborného (**věcná** působnost) a geografického (**místní** působnost) hlediska
 - např. stavební povolení v městské části Brno-Střed uděluje stavební úřad (věcná působnost) městské části Brno-Střed (místní působnost)
- **pravomoc** – určuje nástroje, které může orgán uplatnit
 - např. stavební úřad může udělit stavební povolení nebo provést stavební dozor

Pojem samosprávy

- správa části veřejných záležitostí těmi, jichž se bezprostředně týká / správa veřejných záležitostí jménem a v zájmu autonomních veřejnoprávních korporací
- **subjekt: územní samosprávné celky** (obce a kraje) a další/jiné **veřejnoprávní korporace** (profesní komory, vysoké školy), **právo na samosprávu** (ústavně či zákonem zaručené) a **povinnost ji vykonávat**
- **vykonavatel: orgány ÚSC, orgány VŘPK**
- **nezávislost** při výkonu samosprávy (i tak však vázanost zákony + státní dohled)
- samospráva
 - **územní** – obce, kraje
 - **zájmová** (profesní, vysokoškolská)

Ústavní základy samosprávy

- Čl. 8 Ústavy ČR: *Zaručuje se samospráva územních samosprávných celků.* **Ústavní soud považuje místní samosprávu a nezastupitelnou složku rozvoje demokracie**
- Hlava sedmá Ústavy ČR „Územní samospráva“ (čl. 99 až 105)
- Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Listina základních práv a svobod
- Evropská charta místní samosprávy (č. 181/1999 Sb.):

Územní samospráva v procesu reformy veřejné správy

Reformování veřejné správy po roce 1989:

- obnova místní samosprávy
- vytvoření vyšších územních samosprávných celků
- ukončení činnosti okresních úřadů

Obec jako základní územní samosprávný celek

- **základ obce**
 - osobní
 - územní
 - ekonomický
 - mocenský aspekt obce
- **veřejnoprávní korporace**
- **vlastní majetek** (hospodaří podle vlastního rozpočtu)
- **vystupuje vlastním jménem na vlastní odpovědnost**

Samostatná a přenesená působnost obce

- **samostatná působnost** – autonomní správa svých záležitostí
 - např. vydávání obecně závazných vyhlášek
 - dozor a kontrola – Ministerstvo vnitra
- **přenesená působnost** – (dekoncentrovaný/delegovaný) výkon státní správy
 - např. vydávání nařízení
 - zmíněná kategorizace obcí
 - dozor a kontrola – krajský úřad
- **smíšený model územní veřejné správy**

Obecní právní předpisy

Podzákonny právní předpis	Který orgán vydává	Ústavněrávní východisko
Obecně závazná vyhláška obce	zastupitelstvo	čl. 104 odst. 3 Ústavy
Nařízení obce	rada/zastupitelstvo	čl. 79 odst. 3 Ústavy

Proces: vydání – platnost – účinnost

- obecně závazná vyhláška je originální právní předpis
- nařízení je odvozený (prováděcí) právní předpis

Dozor samostatné vs. přenesené působnosti

Působnost územního samosprávného celku	Předmět dozoru – akt	Kritéria dozoru – soulad s	Dozorový orgán	Orgán oprávněný zrušit akt
Samostatná působnost obce	obecně závazná vyhláška	zákon	Ministerstvo vnitra	ÚS
	usnesení, rozhodnutí nebo jiné opatření	zákon a jiný právní předpis	Ministerstvo vnitra	správní soud
Samostatná působnost městského obvodu nebo části	usnesení, rozhodnutí nebo jiné opatření	zákon a jiný právní předpis	magistrát	správní soud
Přenesená působnost obce	nařízení	zákon a jiný první předpis	krajský úřad	ÚS
	usnesení, rozhodnutí nebo jiné opatření	zákon, jiný právní předpis, usnesení vlády, směrnice ústředního správního úřadu nebo opatření krajského úřadu přijaté při kontrole výkonu přenesené působnosti	krajský úřad	krajský úřad
Přenesená působnost městského obvodu nebo části	usnesení, rozhodnutí nebo jiné opatření	zákon, jiným právní předpis, usnesení vlády, směrnice ústředního správního úřadu a opatření magistrátu přijaté při kontrole výkonu přenesené působnosti	magistrát	magistrát

Počet obcí v ČR - 6259

Velikostní struktura obcí k 1. 1. 2012

Celkem 56,0 % všech obcí jsou obce do 500 obyvatel.

kategorie obcí do 199 obyvatel (24,4 %)

kategorie obcí od 200 - 499 obyvatel (31,6 %),

V obcích do 500 obyvatel žije pouze 7,9 % celkové populace České republiky.

Tyto obce však zabírají víc než 1/3 rozlohy České republiky.

Velký počet obcí do 1 000 obyvatel.

kategorie od 500-999 obyvatel (21,7 %).

Obce a jejich členění

- **kategorizace obcí**
 - **obce (jedničkové) – 6259**
 - **obce s pověřeným obecním úřadem (dvojkové) - 388**
 - **obce s rozšířenou působností (trojkové) - 205**
- **další členění**
 - **obec**
 - **město a městys**
 - **statutární město**
 - **hl. m. Praha**

Orgány obce

- **zastupitelstvo obce**
 - výbory zastupitelstva (finanční a kontrolní, další fakultativně)
- **rada obce**
 - komise rady
- **starosta**
- **obecní úřad**
 - (tajemník)
- **zvláštní orgány obce**
- **obecní policie**

Zastupitelstvo

- vrcholný orgán (vyjádření ústavního práva občanů podílet se na správě veřejných záležitostí)
- přímo volený orgán
- stěžejní úloha především v rámci samostatné působnosti
- veřejná zasedání nejméně jednou za tři měsíce
- občané mohou v otázkách samostatné působnosti vytvořit bod programu zasedání,
- zápisy ze zasedání veřejné, možno nahlížet a činit výpisy
- vytváří **výbory** jako poradní a iniciativní orgány (povinně finanční a kontrolní)

Starosta

- specifický orgán, který zastupuje obec navenek (podepisuje za ni např. právní předpisy obce)
- volen zastupitelstvem, kterému je odpovědný
- v případě potřeby zastupován místostarosty

Obecní úřad

- orgán působící hlavně v přenesené působnosti – v rámci ní vytváří specializované odbory (např. odbor životního prostředí, dopravy, přestupkový, odbor stavebního úřadu, ...)
- podpůrně působí též v samostatné působnosti obce
- tajemník obecního úřadu

Rada obce

- výkonný orgán vykonávající působnost jak samostatnou, tak přenesenou
- volena z řad zastupitelstva, kterému je také odpovědná (pokud je alespoň 15 zastupitelů, jinak její pravomoci vykonává starosta a zastupitelstvo)
- neveřejná zasedání
- v otázkách samostatné působnosti obce mohou občané podat žádost podepsanou 0,5 % oprávněných občanů o projednání určité věci (rada ji musí do 60 dnů projednat)
- zápisy ze zasedání veřejné, možno nahlížet a činit výpisy
- ²⁷ – vytváří komise jako poradní a iniciativní orgány

Kraj jako vyšší územní samosprávný celek

- **Veřejnoprávní korporace** – obdobné znaky a postavení jako obce
- ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků

Při výkonu samostatné působnosti kraj spolupracuje s obcemi; nesmí přitom zasahovat do jejich samostatné působnosti.

- respektování „autonomie“ samosprávného postavení obce
- kraj má vyšší nikoliv nadřazené postavení

Orgány:

- **zastupitelstvo kraje**
 - výbory zastupitelstva
- **rada kraje**
 - komise rady
- **hejtman**
- **krajský úřad**
 - ředitel KÚ
- **zvláštní orgány kraje**

Specifické rysy profesní samosprávy

- exkluzivita osobního substrátu zájmové korporace X personální základ obce
- k získání členství se vyžadují předpoklady – určité vzdělání, absolvování praxe a vykonání zvláštních profesních zkoušek X u obce každý občan ČR
- Vydávány tzv. stavovské předpisy – vnitřní předpisy korporace (srov. právní předpisy obcí a krajů)
- existence dohledu (kontroly) orgánů komory nad kvalitou výkonu povolání – možnost kárného potrestání za porušení právních předpisů nebo i stavovských předpisů – zajištěno skrze povinné členství
- nucené povinné členství jako podmínka k výkonu příslušného povolání
- povinnost platit pravidelně příspěvky na provoz

Profesní samospráva

- advokátní komora, notářská komora, exekutorská komora,
- lékařská komora, stomatologická komora, lékárnická komora, komora veterinárních lékařů,
- komora architektů, komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě,
- komora daňových poradců, komora auditorů, komora patentových zástupců

Vysoké školy

- nejvyšší článek vzdělávací soustavy – terciální vzdělávání – pouze vysoká škola má oprávnění udělovat akademické tituly
- Dělení vysokých škol:
 - **veřejné**
 - **soukromé**
 - **státní**
- **Veřejná vysoká škola**
 - přiznává akademické tituly
 - koná habilitační řízení
 - koná řízení ke jmenování profesorem
 - používá akademické insignie a koná akademické obřady
 - **financovány** ze státního rozpočtu, poplatky spojené se studiem, výnosy z doplňkové činnosti, dary, rozpočet ÚSC a další.

Veřejná vysoká škola

- **samospráva** – rozhoduje o vnitřní organizační struktuře, počet přijatých uchazečů, tvorba a uskutečňování studijních programů, organizace studia, vědecké/výzkumné a další tvůrčí činnosti, rozhoduje v pracovněprávních věcech, hospodaření, výše poplatku za studium...
- Samosprávné
 - Akademický senát
 - Rektor
 - Vědecká (akad.) rada
 - *Disciplinární komise*
 - *Rada pro vnitřní hodnocení*

Podíl občanů na veřejné správě.

- Čl.21 odst. 1 Listiny

Občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců.

- základní předpoklad pro výkon přímé i zastupitelské demokracie

- institucionální mechanismus k řešení rozporů :

je spíše pravidlem než výjimkou, že obecný zájem je odlišný od všech zájmů individuálních. Nutnost společenského spolužití proto vyvolává neustálé napětí, a tím i potřebu hledání souladu a rozhodování kolizních případů

Referendum

– Místní referendum

- zákon 22/2004 Sb., o místním referendu
- oprávněné osoby (právo volit do zastupitelstva)
- souhlas/nesouhlas s konkrétně položenou otázkou
pouze v samostatné působnosti + některé výjimky (§ 7)
- v některých případech je obligatorní (zásadní změny území obce)
- koná se - na základě usnesení zastupitelstva nebo na návrh přípravného výboru
- platnost a závaznost

– Krajské referendum

- zákon č. 118/2010 Sb., o krajském referendu – právní úprava obdobná jako u místního referenda + specifika

Petice

Každý má právo sám nebo společně s jinými obracet se na státní orgány se žádostmi, návrhy a stížnostmi ve věcech veřejného nebo jiného společného zájmu, které patří do působnosti těchto orgánů (dále jen "**petice**").

Právo na informace ve veřejné správě

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
§ 2

Povinnost poskytovat informace

- *(1) Povinnými subjekty, které mají podle tohoto zákona povinnost poskytovat informace vztahující se k jejich působnosti, jsou státní orgány, územní samosprávné celky a jejich orgány a veřejné instituce.*

Svobodný přístup k informacím ve veřejné správě

- žádost dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím – ústavně garantované právo
- povinnost veřejných subjektů na žádost subjektu (fyzická i právnická osoba; tedy jak člověk, tak obchodní společnost) dle tohoto zákona poskytovat informace vztahující se k jejich činnosti
- nezveřejňují se citlivé osobní údaje s výjimkou poskytnutí základních osobních údajů o osobě, které byly poskytnuty veřejné prostředky (§ 8b zákona 106/1999 Sb.), obchodní tajemství apod.
- forma
 - osobně na úřadě
 - poštou
 - e-mailem (bez zaručeného elektronického podpisu)
 - datovou schránkou
- náležitosti:
 - identifikace žadatele
 - FO – jméno, příjmení, datum narození, trvalé bydliště
 - PO – název, sídlo, IČO
 - identifikace úřadu
 - přesná formulace dotazu
 - informace, že je žádost podána podle zákona č. 106/1999 Sb.

Pojem přestupek

- **§ 5 a přestupek**

- *Přestupkem je společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovení zákonem, nejde-li o trestný čin.*

- **Pozitivní a negativní vymezení přestupku**

- **Formálně – materiální (společenská škodlivost) pojetí:**

NSS sp. zn. 5 As 104/2008: *Pokud se k okolnostem jednání, jež naplní formální znaky skutkové podstaty přestupku, přidruží takové další významné okolnosti, které vylučují, aby takovým jednáním byl porušen nebo ohrožen právem chráněný zájem společnosti, nedojde k naplnění materiálního znaku přestupku a takové jednání potom nemůže být označeno za přestupek*

ODPOVĚDNOST FYZICKÉ OSOBY ZA PŘESTUPEK

- FO může být subjektem, resp. pachatelem přestupku pouze osoba:
 - odpovídajícího **věku** – *dovršení patnáctého roku věku* = den následující po 15. narozeninách (§ 18)
 - **příčetná** X duševní porucha v době spáchání přestupku neumožňující rozpoznat protiprávnost jednání nebo jednání ovládat X ten, kdo se do stavu nepřičetnosti přivedl, byť i z nedbalosti (§ 19)
- FO je **pachatelem**, jestliže svým **zaviněným** jednáním naplnila **znaky přestupku** nebo jeho **pokus**, je-li trestný (§ 13 odst. 1)
- **nepřímý pachatel** - k provedení činu užita jiná fyzická osoba (§ 13/2), která však nebude moci být odpovědná za přestupek (nedostatek věku nebo pro nepřičetnost nebo proto, že jednala za okolnosti vylučující protiprávnost) - tzv. „živý nástroj“ + „nástrojem“ může být i PO, která **není za přestupek sama odpovědná** (§ 13/3)
- Pachatelem další fyzické osoby (**úmyslné** jednání):
 - organizátor; návodce; pomocník

ODPOVĚDNOST FYZICKÉ OSOBY ZA PŘESTUPEK

- K odpovědnosti fyzické osoby za přešupek se vyžaduje **zavinění** – subjektivní stránka – formy zavinění:
 - úmysl – přímý, nepřímý
 - nedbalost – vědomá, nevědomá
- postačí zavinění z **nedbalosti**, nestanoví-li **zákon** výslovně, že je třeba **úmyslného** zavinění
- Forma zavinění může mít význam při určení druhu správního trestu a jeho výměry (§ 37)

Zahájení řízení o přestupku

- **Zásada oficiality** – řízení z moci úřední zahajované z iniciativy správního orgánu – obecná úprava viz § 46 SpŘ
- **Zásada legality** - správní orgán je povinen zahájit řízení o každém přestupku, o němž se dozví
- **Okamžik zahájení**
 - doručením oznámení o zahájení řízení podezřelému z přestupku
 - jeho ústním vyhlášením (na požádání potvrzení)
- **Náležitosti oznámení (potvrzení):**
 - popis skutku a jeho předběžná právní kvalifikace
 - právní kvalifikace může být v průběhu řízení o přestupku změněna – obviněný se o tom vyrozumí

Průběh správního řízení o přestupku

- řetězec úkonů respektujících logickou posloupnost směřujících k vydání rozhodnutí ve věci
- **Účastníci řízení** – obviněný popř. i poškozený
- **Ústní jednání** – fakultativní (může nemusí)
 - nařídí **vždy**,
 - pokud o to obviněný **požádá + je-li to nezbytné k uplatnění jeho práv** – jinak usnesením zamítne, nebo
 - je-li to **nezbytné pro zjištění stavu věci** (například výslechy svědků apod.)
- **Dokazování** - právo účastníků řízení vyjádřit se ke všem prováděným důkazům

ROZHODNUTÍ O PŘESTUPKU

- správní rozhodnutí je cílem a účelem každého správního řízení – individuální správní akt – akt aplikace práva
- rozhodnutí o přestupku je správním rozhodnutím které je deklaratorní (konstatování viny) i konstitutivní (uložení sankce)
- rozhodnutí obsahuje výrokovou část, odůvodnění a poučení účastníků.
- možnost podat odvolání, případně žalobu ke správnímu soudu

Příkaz vydaný na místě

- zvláštní formou příkazu
- obecná úprava § 150 odst. 5 SpŘ
- § 91 zvláštní úprava podmínek pro uložení pokuty nebo napomenutí příkazem na místě – jiný druh trestu nelze
 - pokud obviněný nebo osoba jednající za obviněného (za PO nebo podnikající FO) souhlasí se: 1) zjištěným stavem věci, s 2) právní kvalifikací skutku, s 3) uložením pokuty a její výší a s 4) vydáním příkazového bloku (netýká se napomenutí)
 - lze uložit pokutu nejvýše 10 000 Kč, mladistvému nejvýše 2 500 Kč, není-li podnikající fyzickou osobou
 - kromě příslušného správního orgánu mohou i další orgány podle § 91 odst. 2

SPRÁVNÍ TRESTY A JEJICH UKLÁDÁNÍ

- Správní trest/sankce je považována za právní **následek** spáchání přestupku
- ***Nulla poena sine lege***
- **Druhy** správních trestů:
 - napomenutí,
 - pokuta,
 - zákaz činnosti,
 - propadnutí věci nebo náhradní hodnoty,
 - zveřejnění rozhodnutí o přestupku (nově)
 - ~~zákazu pobytu~~ (předchozí právní úprava)
- lze uložit **samostatně nebo spolu s jinými X**
napomenutí nelze uložit spolu s pokutou.

Určení druhu a výměry správního trestu

- **Určení druhu a výměry správního trestu**
 - § 37 demonstrativní výčet – tzn. přihlédne se zejména:
 - k povaze a závažnosti přestupku
 - k přitěžujícím a polehčujícím okolnostem, atd.
 - Povaha a závažnost přestupku je dána zejména – viz § 38
 - Jako k polehčující okolnosti se přihlédne zejména k – viz § 39
 - Jako k přitěžující okolnosti se přihlédne zejména k – viz § 40
- Nutnost se řádně vypořádat **v odůvodnění** rozhodnutí

Děkuji za pozornost